

הצג את העמדות השונות בוויכוח על היציאה למלחמה ברומאים

תשובה

"המרד הגדול" פרץ בשנת 66 לסה"נ באופן ספונטני ובלתי מתוכנן. החברה היהודית לא הייתה מאוחדת ביחסה לשלטון הרומאי בארץ ישראל ולא בדבר ההחלטה על יציאה למרד נגד רומא.

קבוצת המתנגדים ליציאה למרד – הפהונה הגדולה, האצולה היהודית, העשירים וחלק מחכמי

הדת

נימוקים הוצגו בידי ההיסטוריון היהודי בן התקופה יוסף בן מתתיהו, בעצמו אציל ממתנגדי המרד, בנאום שנשא אגריפס השני (נכדו של הורודס) מול המורדים בירושלים.

א. אין אפשרות לניצחון צבאי יהודי על רומא

מדובר בקרב בין שני כוחות לא שקולים, יהודה הקטנה נגד האימפריה הרומית האדירה, עם עדיפות צבאית מוחצת של רומא על יהודה לפי כל קנה מידה (בכוח אדם, בנשק, בצי מלחמה וביכולת כלכלית לנהל מלחמה ארוכה).

ב. אין אפשרות ליהודה לרכוש בעלות ברית נגד רומא

לא די שיהודה קטנה וחלשה מכדי להילחם נגד רומא, אין באפשרותה לגייס בעלות ברית, מכיוון שרומא שולטת ביעילות במרחב שסביב יהודה.

ג. חשש שמרד נגד רומא יוביל לנקמה רומית אכזרית - חורבן יהודה ובית המקדש

החשש שמרד נגד רומא יוביל לנקמה רומית אכזרית, חלק ממדיניות רומית מוכרת לדיכוי מרידות גם בארצות אחרות, במסגרתה תוחרב יהודה ויוחרבו ירושלים ובית המקדש. למעשה, אף הובע חשש לנקמה רומית כוללת גם נגד יהודים החיים מחוץ לגבולות יהודה (מעין הטלת אחריות קבוצתית על יהודי העולם עקב המרד ביהודה).

קבוצת התומכים ביציאה למרד – הקנאים (קבוצות קנאי הדת)

א. נימוק דתי - תפיסת מצב השעבוד לרומא כחטא דתי

הקנאים טענו שהשעבוד לרומא אסור על פי התורה, מאחר וליהודים מותר להיות משועבדים רק לאל. על כן סיסמתם הייתה: "חירות או מוות", כלומר הם העדיפו למות ובלבד שלא להשתעבד לרומאים.

ב. נימוק דתי - משיחי

על אף עדיפותה הצבאית הברורה של רומא, האמינו התומכים במרד כי האל יסייע ליהודים לנצח. הם ראו במלחמה נגד הרומאים את מלחמתו של העם הנבחר בעם עובד אלילים, לכן היו בטוחים שהאל לא יאפשר לרומאים לכבוש את בית המקדש (בית ה').

ג. נימוק מדיני – ניצול תקופה של חולשה של האימפריה הרומית

ערב המרד ניתן היה לחשוב שהאימפריה הרומית נמצאת בתקופה של חולשה : בראש האימפריה הרומית עמד נירון, קיסר תימהוני ולא פופולרי.

האימפריה הייתה בעימות צבאי נגד הממלכה הפרתית החזקה (בפרס של היום), ודומה היה שניתן יהיה להיעזר בפרתים החזקים נגד רומא.

10. הצג את ההשפעות של תוצאות המרד ברומאים בתחומים : דתי – רוחני (השפעות חורבן בית המקדש), דמוגרפי, כלכלי וחברתי.

תשובה

א. התחום הרוחני – דתי: חורבן בית המקדש

בית המקדש השני היווה במשך כ – 600 שנות קיומו (515 לפנה"ס – 70 לסה"נ) את המרכז הדתי והלאומי של העם היהודי בארץ ובעולם.

לחורבן בית המקדש וחוסר היכולת לבצע את המצוות הקשורות בו היו השפעות מרחיקות לכת על החברה היהודית, בכך חוסלה למעשה הנהגתו הדתית והמדינית של העם וכן בוטלה עבודת ה' כפי שהייתה מקובלת עד אז :

* אוירת ייאוש בעם – תחושת נתק בין העם לאלוהים ללא בית המקדש

שריפת בית המקדש גרמה לתחושת אבל וייאוש, שכן התפיסה העממית הייתה שה' יגן על ירושלים ועל בית המקדש, לא יניח לרומאים להחריבם ושהצבא הרומאי יובס בקרב על ירושלים. חורבן בית המקדש יצרה תחושה של נתק בין ה' לבין העם ושללא בית המקדש אין תכלית לקיום העם.

* ביטול עבודת הקודש בבית המקדש (הקרבת הקורבנות לה') ויצירת ריק פולחני

בעקבות חורבן בית המקדש, נפסקה העלייה לרגל לבית המקדש ובוטלה עבודת הקורבנות לה', וכך הופסק כל הפולחן הדתי בבית המקדש, אשר עד אז נחשב לעיקר ההוויה בדת היהודית. עקב כך נוצר ריק בפולחן הדתי וחוסר ידיעה כיצד להמשיך לקיים חיים יהודיים.

* התמוטטות מוסדות ההנהגה הדתית שהיו קשורים לבית המקדש – הכהונה והסנהדרין

חורבן בית המקדש הביא לפגיעה קשה בכוחה של שכבת הכהונה, אשר הנהיגה את העם, התפרנסה מעבודת המקדש ושאבה את כוחה משליטתה עליו. בנוסף, בוטל מוסד "הסנהדרין" (מיוונית – מועצה) : גוף שהוקם בימי החשמונאים כבית דין עליון וכמוסד העליון לפרשנות חוקי התורה ומקום מושבו היה בבית המקדש. חורבנה במהלך המרד הותיר את העם היהודי ללא סמכות עליונה בענייני דת ומשפט.

* פגיעה במעמדה של ירושלים כמרכז דתי – לאומי

חורבן ירושלים ובית המקדש במהלך המרד, הביאו לפגיעה קשה במעמדה של העיר כמרכז דתי – לאומי של העם היהודי כולו : נפסקה העלייה לרגל של יהודים ברחבי העולם אל העיר, תרומת "מחצית השקל" לבית המקדש הופסקה אף היא ובהיעדר עיר ומקדש, היא חדלה למלא תפקיד פעיל של מרכז דתי ולאומי והפכה רק לזיכרון היסטורי משותף של בני העם היהודי.

ב. התחום הדמוגרפי - זלדול דמוגרפי של האוכלוסייה היהודית בארץ ישראל

בעקבות המרד התמעטה האוכלוסייה היהודית בארץ ישראל : הסברה המקובלת היא שכרבע מהאוכלוסייה היהודית בארץ ישראל נספתה במרד, כאשר עיקר האבדות נגרמו בגליל ובאזור ירושלים. בנוסף לכך, שבויים רבים הוגלו ונמכרו לעבדות מחוץ לארץ ישראל. יחד עם זאת, גם לאחר המרד, היהודים עדיין היו רוב בארץ ישראל.

ג. התחום הכלכלי - חורבן כלכלי

* שיתוק כלכלי

בגליל ובעיקר באזור יהודה וירושלים, נחרבו ערים ועיירות, והחקלאות נפגעה קשות עקב שריפת שדות ומטעים והרג (או הגליית) החקלאים במהלך דיכוי המרד.

* הפקעת אדמות ומיסוי כבד

הרומאים הפקיעו אדמות מיהודים שהשתתפו במרד, הבעלים המקוריים נאלצו לחיות על אדמותיהם כאריסים מרוששים – נאלצו לשלם דמי אריסות כבדים ביבול או בכסף, מס קרקע כבד, מס גולגולת ועבודות כפייה. בנוסף, על כל יהודי האימפריה הרומאית הוטל תשלום "המס היהודי": מס של שתי דראכמות לטובת אחזקת מקדש יופיטר ברומא (יופיטר – ראש האלים ברומא), אשר החליף תרומת מחצית השקל לבית המקדש בירושלים.

ד. התחום החברתי – היעלמותם של מעמדות חברתיים

חורבן בית המקדש הביא לפגיעה קשה בכוחה של שכבת הכהונה, אשר הנהיגה את העם, התפרנסה מעבודת המקדש ושאבה את כוחה משליטתה עליו. בלי בית המקדש, איבדה שכבת הכהונה גם את כוחה הכלכלי וגם את מעמדה כקבוצת הנהגה, ואף בוטלה משרת הכהן הגדול, אשר עמד בראש המקדש והיה אחראי על ייצוג העם מול השלטון הרומאי. בנוסף, החורבן הכלכלי שבא עקב המרד (שריפת שדות ומטעים, הפקעת אדמות ומיסוי כבד), פגע במשפחות העשירות - עשירים רבים התרוששו והפכו לעניים.